

**Kiusaamisen ja
häirinnän vastainen
työ ja
ristiriitatilanteiden
ratkaisumalli
Kangasalan
kouluissa ja
esiopetuksessa**

Sisällys

1. KOULUSSA JA ESIOPETUKSESSA TAPAHTUVAN KIUSAAMISEN JA HÄIRINNÄN ENNALTAEHKÄISY	3
Arvoperusta	3
Vastuuttaminen.....	3
Yhteisöllinen opiskeluhoito	4
2. MITÄ KIUSAAMINEN JA HÄIRINTÄ KOULUSSA ON?	4
Kiusaamistilanteen roolit.....	6
Netti- ja sosiaalisen median kautta tapahtuva kiusaaminen	7
Nettikiusaamisen muotoja:.....	7
Nettikiusaamisen ennaltaehkäisy	7
3. MITEN KIUSAAMISEN TAI HÄIRINNÄN TUNNISTAA?	8
Yksikön henkilökunta:.....	8
Lapset ja nuoret:	8
Huoltajat:	8
4. KIUSAAMISEEN, RISTIRIITATILANTEISIIN JA HÄIRINTÄÄN PUUTTUMINEN	9
Perusopetus	9
Esiopetus	10
Miten netti- ja sosiaalisen median kautta tapahtuvaan kiusaamiseen puututaan koulussa?.....	10
Oppilashuollollinen tuki kiusaamistilanteen eri osapuolille.....	11
5. KURINPITOTOIMET KANGASALAN KOULUISSA	12
Kurinpitotoimenpiteet kiusaamistilanteissa.....	12
Toimintatavat opetuksen epäämistä koskevissa tilanteissa	13
6. KIUSAAMIS- JA RISTIRIITATILANTEIDEN SEURANTA.....	14
Koulun tasolla:	14
Seuranta yksittäisessä kiusaamistapauksessa:	14
7. HENKILÖSTÖN PEREHDYTTÄMINEN JA SUUNNITELMASTA TIEDOTTAMINEN	15
8. SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI.....	16
9. LIITTEET	16
Toimintaohje sukupuoliin/sekuaalisiin kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin	17
Kiusaamis- ja ristiriitatilanteessa toimiminen koulussa– Ohje henkilökunnalle	18
Kiusaamis-, ristiriita- ja häirintätalanteessa toimiminen – ohje oppilaalle.....	19
Koulujen kurinpidon portaati	20
Kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma esiopetuksessa	21

1. KOULUSSA JA ESIOPETUKSESSA TAPAHTUVAN KIUSAAMISEN JA HÄIRINNÄN ENNALTAEHKÄISY

Arvoperusta

Koulussa ja esiopetuksessa tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyssä on ensiarvoisen tärkeää, että yhteisön ilmapiiri on sitä vastaan. Tällaisen ilmapiirin luominen alkaa siitä, että kiusaamista ja häirintää ei hyväksytä vaan siihen puututaan, se otetaan vakavasti ja pidetään huolta, että se loppuu. Epäkunnioittavaan käyttäytymiseen puuttumisen ja vaikeiden asioiden puheeksi ottamisen kynnyksen on oltava matala. Kiusaamisen vastaisen ilmapiirin kehittymisessä tieto auttaa. Henkilökunnan, opiskelijoiden sekä huoltajien tulee tietää mitä kiusaaminen on ja kuinka siihen tulee suhtautua. Tärkeää on tietää, kuinka toimitaan, jos kiusaamista tai häirintää havaitaan. Näin ollen koulutus henkilökunnalle ja vanhempainillat huoltajille ovat hyvin tärkeitä.

Valtakunnallisen opetussuunnitelman arvoperustaan kuuluvat ihmisyyden, sivistyksen, tasa-arvo ja demokratia. Kangasalan kaupungin opetus- ja koulutuspalveluiden arvopohjasta löytyvät turvallisuus, sosiaaliset taidot, oman identiteetin rakentuminen ja vastuu itsestä. Kangasalan koulujen ja esiopetuksen toimintakulttuurissa painotetaan hyvinvointia ja turvallista arkea. Jokaisen koulussa ja esiopetuksessa työskentelevän tehtävänä on varmistaa, että arvot myös elävät arjessa.

Vastuuttaminen

Lapsia ja nuoria ohjataan ottamaan vastuuta itsestään, käyttäytymisestään ja toiminnastaan. Kiusaamisen vastaisen ilmapiirin luomisessa on tärkeää, että aikuiset välittävät ja uskaltavat puuttua. Jokainen koulussa ja esiopetuksessa työskentelevä on aina velvollinen puuttumaan kiusaamiseen. Lapsille ja nuorille tulee painottaa, että kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua, vaan se on keino auttaa kiusattua ja kiusaajaa. On rohkeutta kertoa, jos joutuu kiusatuksi tai huomaa, että muita kiusataan. Yhteisön selkeät pelisäännöt luovat turvallisuutta. Säännöistä tiedotetaan myös koteja ja niitä noudatetaan koulussa ja esiopetuksessa johdonmukaisesti.

Ryhmän/luokan opettajat ja kasvattajat ovat on avainasemassa ryhmäyttäessään luokkaansa/ryhmäänsä ja luodessaan sinne ryhmähenkeä, mikä ehkäisee kiusaamista. Aikuiset tarkkailevat ryhmän sosiaalisia suhteita päivittäisessä toiminnassa. Kiusaamista koulussa ja esiopetuksessa vähentää aikuisten riittävä läsnäolo ja saatavuus. Välituntivalvonta tulee hoitaa tunnollisesti ja tarvittaessa on lisättävä esim. sisävalvontaa. Ryhmän hyvä yhteishenki vaikuttaa myös koko koulun yhteiseen ilmapiiriin.

Lapsi tai nuori ei välttämättä halua itse kertoa, että häntä kiusataan tai häiritään. Kiusatuksi joutuminen saatetaan kokea häpeällisenä, asian käsittely pelottaa tai sitten pelätään, että aikuiselle kertomisesta ei ole apua, vaan kiusaaminen/häirintä päinvastoin pahenee entisestään.

Lapsille ja nuoria on rohkaistava siihen, että kiusaamisesta voi kertoa kenelle tahansa koulun aikuiselle. Varhaisella puuttumisella ehkäistään tilanteiden kärjistymistä vakavammiksi.

Kiusaamisen ja häirinnän vastainen työ ja ristiriitatilanteiden ratkaisumalli Kangasalan kouluissa ja esiopetuksessa

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Kangasalan kaupungin kouluissa ja esiopetuksessa kiusaamisen ehkäisemiseen liittyvää työtä tehdään jatkuvasti. Yhteisöllinen opiskeluhoolto tähtää kaikkien yhteisössä toimivien hyvinvointiin, osallisuuteen ja turvallisuuteen. Jokaisen koulun ja esiopetusyksikön opiskeluhooltoryhmä ohjaa toimintaa kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi.

Yksikön yhteisöllisen opiskeluhoollon vuosikellossa on liite "Laaja-alaiset hyvinvointitaidot". Liitteeseen on koottu teemoja ja toimintamalleja esi- ja perusopetukseen oppilaiden laajojen hyvinvointitaitojen edistämiseksi, sisältäen mm. yhteisöllisyyteen, vuorovaikutustaitoihin, itsetuntemukseen ja vahvuuksiin, tunteisiin, sosiaaliseen mediaan ja terveyteen liittyviä aihepiirejä.

Lukiokoulutuksessa tuetaan samojen hyvinvointitaitojen vahvistumista sekä osana opetussuunnitelman toteuttamista (laaja-alainen osaaminen) että lukiolaisten ryhmänohjauksessa. Ryhmänohjauksen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä yhteisöllisen opiskeluhoollon ja opinto-ohjauksen kanssa. Ensimmäisen opintovuoden alussa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijoiden ryhmäytymiseen, yhteisöllisyyden muodostumiseen ja lukiolaiseksi kasvun tukemiseen ryhmänohjauksen, opinto-ohjauksen ja opiskeluhoollon yhteistyönä toteutettavalla opintojaksolla.

Koulujen ja esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan laaja-alaisen hyvinvointitaitojen opettamisen käytänteet ja vastuuhenkilöt. Kaikkien yhteisössä työskentelevien aikuisten tulee olla tietoisia näistä käytänteistä, vastuuhenkilöistä ja toiminnan tavoitteista.

Yllä olevien mallien ja toimintaohjeiden lisäksi kaikki yhteisön sosiaalista ympäristöä ja vuorovaikutusta kehittävä toiminta ehkäisee kiusaamista. Tällaista toimintaa on mm. oppilaskuntatoiminta, kummioppilastoiminta, välituntitoiminta, Yhteispeli- tms. toimintamalli, kulttuuri- ja liikuntahankkeet, yhteisön yhteiset tapahtumapäivät ja jokapäiväinen arjen vuorovaikutus.

2. MITÄ KIUSAAMINEN JA HÄIRINTÄ KOULUSSA ON?

Kiusaamista on se, jos vahvempi alistaa heikompaa, tai jos joku tahallisesti tuottaa tai yrittää tuottaa toiselle vammoja tai epämiellyttävää oloa. Kiusaaminen on siis henkistä tai fyysistä, suoraa tai epäsuoraa, toistuvaa, tahallista sekä tietoista alistamista ja loukkaamista. (ks. Kuva 1 Eri kiusaamistavoista, s. 5).

Uhkailu, pilkkaaminen ja nimittely ovat esimerkkejä sanoin eli verbaalisesti tapahtuvasta kiusaamisesta. Halveksiva kielenkäyttö ja ikävä puhetyyli toista lasta tai nuorta kohtaan ovat myös kiusaamista. Fyysisesti kiusataan esim. lyömällä, tönimällä, potkimalla, nipistelemällä tai pidättelemällä toista. Toisen kiusaamiseen ei välttämättä tarvita ikäviä sanoja tai fyysistä kontaktia, vaan sitä voi olla myös ilmehtiminen tai elehtiminen, ryhmästä pois sulkeminen tai muu systemaattinen kiusanteko. Kiusaamista ilmenee myös sosiaalisessa mediassa.

Kiusaamisen ja häirinnän vastainen työ ja ristiriitatilanteiden ratkaisumalli Kangasalan kouluissa ja esiopetuksessa

Yhteisössä ei voida hyväksyä asiatonta käytöstä toista ihmistä kohtaan. Voi olla vaikeaa erottaa tasavertaista riitatilannetta, fyysistä kanssakäymistä tai huulenhaittoja varsinaisesta kiusaamisesta. Aina, kun et ymmärrä, mistä ko. tilanteessa on kysymys – kysy ja ota selvää. Älä jätä asiaan puuttumatta.

Etenkin hiljaiseen kiusaamiseen on vaikea puuttua. Tilanteiden havaitseminen vaatii ulkopuoliselta tarkkaa havainnointikykyä. On kuitenkin hyvä muistaa, että osapuolet voivat kokea nämäkin tilanteet eri tavalla.

KUVA 1 Eri kiusaamistavoista

Häirintä on henkilön ihmisarvon loukkaamista kiellettyihin syrjintäperusteisiin liittyen siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Voidaan ajatella, että häirintä on yksi kiusaamisen muoto.

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi:

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä
- härskejä puheita, nimittelyä tai kaksimielisiä puheita
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevia huomautuksia tai kysymyksiä
- pornoaineiston esille asettamista
- seksuaalisesti virittäytyneitä yhteydenottoja tai toimintaa sosiaalisessa mediassa
- fyysistä koskettelua, seksuaalisviritteisiä ehdotuksia tai vaatimuksia
- seksuaalista väkivaltaa

Sukupuolisiin/seksuaalisiin kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin on erillinen toimintaohje liitteessä 1.

Kiusaamisen ja häirinnän vastainen työ ja ristiriitatilanteiden ratkaisumalli Kangasalan kouluissa ja esiopetuksessa

Kiusaamistilanteen roolit

Kiusaamiselle on tyypillistä, että se tapahtuu yleensä ryhmässä ja perustuu ryhmän jäsenten keskinäisiin sosiaalisiin suhteisiin. Kiusaaminen ei ole pelkästään kiusaajan ja kiusatun välinen tapahtuma. Kiusaamistilanteissa on tyypillisesti läsnä muitakin kuin kiusaaja ja uhri, ja muutkin kuin läsnä olevat ovat yleensä kiusaamisesta tietoisia.

Lapsilla ja nuorilla on kiusaamisprosessissa erilaisia rooleja. Roolien määrittelyssä lähtökohtana on kysymys siitä, mitä muut tekevät silloin, kun jotakuta luokan oppilasta kiusataan? Vastaamalla tähän kysymykseen tunnistetaan ryhmästä paitsi kiusaamisen uhreja ja kiusaajia, myös niin sanottuja kiusaajan apureita, kiusaajan vahvistajia, uhrin puolustajia sekä hiljaisia hyväksyjä. (ks. Kuva 2 Kiusaamistilanteen roolijaosta, s. 6)

KUVA 2: Kiusaamistilanteen roolijaosta

Näissä rooleissa ei ole kyse persoonallisuuspiirteistä eikä pysyvistä ominaisuuksista. Roolit syntyvät suhteessa ryhmän muiden jäsenten odotuksiin ja tarpeisiin, ja oppilas voi myös joutua tiettyyn rooliin tahtomattaan. Oppilas saattaa toimia ryhmässä kiusaajan vahvistajana itse sitä tiedostamattaan tai haluamattaan. Itse asiassa useimmat oppilaat eivät hyväksy kiusaamista eivätkä ymmärrä sen syytä. Ryhmässä he kuitenkin helposti tulevat toimineeksi tavoilla, jotka mahdollistavat kiusaamisen. Koulussa tulee keskustella kiusaamistilanteen eri rooleista oppilaiden kanssa ja kannustaa oppilaita toimimaan tavoilla, jotka ehkäisevät kiusaamistilanteen jatkumista.

Kiusaamisen ja häirinnän vastainen työ ja ristiriitatilanteiden ratkaisumalli Kangasalan kouluissa ja esiopetuksessa

Netti- ja sosiaalisen median kautta tapahtuva kiusaaminen

Netti- ja sosiaalisen median kautta tapahtuva kiusaaminen on usein osa muuta kiusaamista. Koulussa alkanut kiusaaminen voi jatkua netissä. Tällöin kiusattu ei pääse kiusaamista pakoon edes vapaa-ajallaan. Nettikiusaamisella tarkoitetaan tarkoituksellista ja toistuvaa pahan mielen aiheuttamista netin, kännykän tai muiden tietoteknisten laitteiden avulla. Se eroaa muusta kiusaamisesta siten, että nettikiusaaminen voi olla nimetöntä (anonyymiä), kasvotonta ja sitä voi tehdä ajasta ja paikasta riippumatta rajattomasti ja toistuvasti.

Oppilaalle kiusaamisen kokemus on tosi, tapahtui se netissä tai ei. Oppilaan tärkein turvataito on uskallus kertoa aikuisille netissä kohtaamistaan ikävistä tilanteista. Vastuu on huoltajilla. Huoltajan tulee olla tietoinen, mitä lapsi/nuori netissä tekee ja kenen kanssa pitää yhteyttä.

Nettikiusaamisen muotoja:

- juoruilu / henkilökohtaisten tietojen levitys ja mustamaalaus, valehtelu
- kuvien tai tietojen levittäminen, kopiointi, linkitys, manipulointi ja herjaus
- ilkeät kommentit, halveksunta, nöyryyttäminen
- uhkailu, ärsyttäminen, häirintä, kiristäminen
- pilkkaavat tai uhkaavat kuvat, viestit ja verkkosivut
- epämiellyttävät vihjailevat ja seksuaaliset viestit
- pilkallinen matkiminen ja jäljittely
- fleimaus eli sanasodan aiheuttaminen tahallisesti
- salasanojen huijaaminen
- toisen nimellä tai nimimerkillä esiintyminen
- yksityisen tiedon jakaminen tai toisen huijaaminen oman yksityisen tiedon jakamiseen
- ryhmästä eristäminen ja poissulkeminen tai ryhmään lisääminen luvatta

Nettikiusaamisen ennaltaehkäisy

Koulussa ohjataan:

- millaista on asiallinen käytös internetissä ja sosiaalisen median palveluissa
- miten sosiaalisessa mediassa säädellään yksityisyyttä (yksityisyysasetukset, rajoitukset)
- miten palvelun ylläpidolle ilmoitetaan kiusaamisesta => kiusaajan/käyttäjän blokkaminen, estolistat
- miten kiusaamisesta voi ilmoittaa myös palvelun omalle virtuaalipoliisille tai nettipoliisille
- Mistä asioista ja miten kiusaamisesta voi tehdä rikosilmoituksen (tekijänoikeuden loukkaaminen, kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, perättömät vaarailmoitukset, viestintäsalaisuuden rikkominen, tietomurrot)

3. MITEN KUSAAMISEN TAI HÄIRINNÄN TUNNISTAA?

Yksikön henkilökunta:

Kiusatuksi joutuminen voi näkyä monenlaisina merkkeinä tai oireina. Esimerkiksi koulussa oppilas viettää välitunnit toistuvasti yksin tai hän on haluton lähtemään välitunnille. Hän saattaa myös koulupäivän jälkeen jäädä koulun alueelle viivyttelemään lähtemättä heti kotimatalle. Oppilaan poissaolot koulusta saattavat lisääntyä tai hän vaikuttaa ahdistuneelta tai surumieliseltä. Koulumenestys saattaa äkillisesti romahtaa ilman selvää syytä. Kiusaamisesta kertoo myös se, että luokkatoverit tai ryhmän muut lapset esimerkiksi nauravat toistuvasti oppilaan vastauksille tai eivät valitse häntä ryhmätöihin tai joukkueisiin. Moni kiusaaja voi myös itse olla kiusattu.

Tulee myös muistaa, että vaikka lapsi tai nuori kieltää kiusaamisen se ei tarkoita sitä, ettei kiusaamista voisi silti tapahtua. Kiusaamisen kieltäminen on yksi puolustuskeino.

Lapset ja nuoret:

Oppilastoverin kiusatuksi tai häirityksi joutuminen voi näkyä monenlaisina merkkeinä tai oireina. Kiusaaminen voi olla hiljaista, sanallista tai fyysistä. (katso sivun 5 kuvio eri kiusaamistavoista).

Esimerkiksi oppilas viettää välitunnit toistuvasti yksin. Hän vaikuttaa ahdistuneelta tai surumieliseltä. Kiusaamisesta kertoo myös se, että luokkatoverit tai ryhmän muut lapset esimerkiksi nauravat toistuvasti oppilaan vastauksille tai eivät valitse häntä ryhmätöihin tai joukkueisiin. Moni kiusaaja voi myös itse olla kiusattu.

Jos sinulle herää huoli siitä, että jotakin oppilasta tai lasta kiusataan, kerro asiasta opettajalle tai muulle yksikön aikuiselle. Aikuisten vastuulla on puuttua tietoonsa tulleisiin kiusaamis- tai ristiriitatilanteisiin. Kun asioihin puututaan ajoissa, niiden ratkaiseminenkin on todennäköisesti helpompaa. Älä jää asian kanssa yksin. **Katso erillinen toimintaohje oppilaalle kiusaamis-, ristiriita- ja häirintätilanteessa toimimiseen (LIITE 3)**

Huoltajat:

Kotona näkyviä merkkejä voivat olla lapsen tai nuoren ahdistuneisuus ja alakuloisuus, univaikeudet tai psykosomaattiset oireet kuten päänsärky tai vatsakipu. Lapsi tai nuori voi osoittaa yllättäen, ettei halua mennä kouluun tai esiopetukseen, tai hän alkaa kulkea sinne uutta reittiä tai haluaa koulumatkalle mukaan saattajan. Myös se, ettei lapsi/nuori puhu kavereista eikä tuo heitä kotiin, saattaa kertoa kiusaamisesta. Lapsesta/nuoresta huolissaan olevan vanhemman pitää - sen lisäksi, että keskustele lapsen/ nuoren kanssa – ottaa aina yhteyttä kouluun. Yhteydenotto kannattaa tehdä ensisijaisesti lasta opettavaan opettajaan tai luokanopettajaan. Tarvittaessa huoltaja voi ottaa yhteyttä koulun rehtoriin, varhaiskasvatusyksikön johtajaan, kouluterveydenhoitajaan tai koulukuraattoriin. Kangasalan kaupungin sähköiseltä perhekeskussivustolta löytyy myös tietoa ja ohjeistusta lapsen ja nuoren ikätason mukaan.

<https://www.kangasala.fi/asukkaat-ja-muuttajat/sahkoinen-perhekeskus/>

4. KIUSAAMISEEN, RISTIRIITATILANTEISIIN JA HÄIRINTÄÄN PUUTTUMINEN

Jokaisen yksikön henkilökunnan jäsenen vastuulla on puuttua yksikössä tapahtuvaan kiusaamiseen. Kangasalan kaupungin perusopetuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmien mukaan oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa yhteisön toimintakulttuuria. Se huomioidaan kaikessa toiminnassa. Yhteisön turvallisuutta ohjaavat työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma. Lisäksi jokaisella yksiköllä on Turvallisuuskansio, joka sisältää pelastus- ja kriisisuunnitelmat, sekä henkilöturvallisuuden toimintaohjeet. Vuosittain päivitettävässä Opiskeluhooltosuunnitelmassa on myös Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Paikallinen yhteistyö opetustoimen ja esiopetuksen eri toimijoiden ja muiden viranomaisten kanssa tukee tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa ja niiden ennaltaehkäisyssä.

Kangasalan esi- ja perusopetuksessa syrjinnän ehkäisyä tavoitellaan koko kouluyhteisöstä lähtevällä muutoksella. Yhteisön jäseniä ohjataan tunnistamaan omia ennakkoluuloja ja yhteisössä olevaa moninaisuutta. Keskeistä on yhteisön toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen. Sukupuoleen perustuvaan tai seksuaaliseen häirintään puututaan yksiköissä välittömästi. Tärkeää on välittää tieto häirinnästä nopeasti opettajan, luokanvalvojan tai muun kasvattajan kautta rehtorille tai yksikönjohtajalle. Kun häirintä on saatettu esihenkilön tietoon, on yksikkö velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin häirinnän poistamiseksi. Tarkemmat toimintaohjeet syrjintä- ja häirintätapausten hoitamiseksi löytyvät Kangasalan turvaopas – sovelluksesta, johon myös oppilailla on pääsy.

Perusopetus

Kouluissa toimii Koulusovittelu-tiimi, jonka ensisijainen tehtävä on esille tulevien toistuvien / vakavien kiusaamis- ja ristiriitatilanteiden selvittäminen. Tiimin toiminnasta sovitaan koulukohtaisesti. Kiusaamiseen puuttuminen tulee kouluilla rakentaa kunnan ohjeen pohjalta luontevaksi kokonaisuudeksi. On tärkeää tiedottaa asianosaisten oppilaiden huoltajia kaikissa vaiheissa. Puuttumis- ja tiedottamiskynnyksen tulee olla matala.

Liitteessä 2 on kuvattu toimintaohje, jonka mukaan Kangasalan kaupungin kouluissa puututaan kouluissa tapahtuneisiin kiusaamis- ja ristiriitatapauksiin. Oppilaiden väliseen kiusaamiseen ja ristiriitatilanteisiin puuttumista varten Kangasalla on kehitetty matalan kynnyksen malli ja [Koulusovittelu-malli](#).

Matalan kynnyksen mallissa koulun aikuinen puuttuu ei-toivottuun käytökseen ja tarvittaessa luokanopettaja ja/tai kasvatusohjaaja selvittävät ristiriita- tai kiusaamistilannetta. Osapuolien kanssa keskustellaan ensin kahden kesken, jonka jälkeen järjestetään yhteinen keskustelu ja sovitaan seurannasta. Jos seurantatapaamisessa todetaan, ettei tilanne ole korjaantunut, asia ohjataan koulusovittelu tiimille. Kiusaamiseen syyllistyvän oppilaan toistuvasta suullisesta huomauttamisesta on hyvä tiedottaa huoltajia ja tarvittaessa kirjata asia kasvatuskeskustelu-lomakkeelle.

Kiusaamisen ja häirinnän vastainen työ ja ristiriitatilanteiden ratkaisumalli Kangasalan kouluissa ja esiopetuksessa

Koulusovittelumallia käytetään hankalampien tai monitahoisempien tilanteiden selvittelyssä. Koulusovittelua hoitaa koulun erikseen nimeä Koulusovittelu-tiimi. Tiimin jäsenet ovat koulun kasvatus- ja opetushenkilökuntaa. Koulusovittelu on kolmi-/nelivaiheinen: pohjakeskustelu, sovittelu, sopimus ja seuranta. Toimintaohje löytyy Kangasalan kaupungin perusopetuksen Kurinpitotoimet ja turvaamistoimenpiteet -sivustolta.

Esiopetus

Esiopetuksessa käytetään lasten keskinäisissä ristiriitatilanteissa vertaissovittelumallia. Malli on kuvattu lyhyesti liitteessä 5.

Miten netti- ja sosiaalisen median kautta tapahtuvaan kiusaamiseen puututaan koulussa?

Kun koulu saa tietoonsa, että oppilasta kiusataan Internetissä tai muissa sosiaalisen median palveluissa, koulun tehtävänä on selvittää:

- onko kyse koulussa alkaneen kiusaamisen jatkeesta (luokanopettaja, luokanvalvoja tai Koulusovittelu-tiimi tms.)
- onko kyse yksittäisestä teosta vai toistuvasta ja tarkoituksellisesta kiusaamisesta
- mahdollisuuksien mukaan kuka kiusaaja tai ketkä kiusaajat ovat
- missä ja millaista kiusaamista on tapahtunut (onko myös koulussa tai muualla?)
- tiedottaa oppilaan huoltajia kiusaamisasiasta ja tarvittaessa ohjata kiusattu ja kiusatun huoltajat oikean avun piiriin.

Tärkeää on, että tallennetaan todisteet kiusaamisesta (esim. kuvakaappauksella).

Oppilashuollollinen tuki kiusaamistilanteen eri osapuolille

Kiusatuksi joutuminen ja toisen kiusaaminen ovat molemmat riskejä lapsen tai nuoren kehitykselle. Kiusaamistilanteiden osapuolina olevilla oppilailla on oikeus tarvitsemaansa opiskeluhooltoon. Koulun tehtävä on huolehtia siitä, että oppilaat ja heidän huoltajansa ovat tietoisia oikeuksistaan opiskeluhoollon palveluihin myös kiusaamistapauksiin liittyvissä tilanteissa.

Alkuvaiheen keskustelussa kiusatun sekä omassa keskustelussa kiusaajan kanssa käydä läpi, mitä on tapahtunut, ketkä ovat olleet mukana kiusaamistilanteessa. Tuodaan myös esille, ettei koulussa hyväksytä kiusaamista missään muodossa. Kiusaamisen uhrin itsetuntoa tuetaan, eikä aseta häntä tuntemaan syyllisyyttä kiusatun roolista. Kiusaajaa autetaan näkemään sääntöjenvastainen toimintansa, ottamaan vastuu tekemisistään ja löytämään empatiakykyä kiusattua kohtaan. Kiusaajalla saattaa olla omia ongelmia. Häntä tuetaan niiden käsittelyssä, mutta ei hyväksytä ongelmia kiusaamisen syyksi.

Opettaja voi avoimesti pyytää apua oppilailta, jotka eivät ole osallistuneet kiusaamistapahtumaan. Kiusatulle on tärkeitä tuntea itsensä hyväksytyksi vertaisryhmässä. Ystävöitymisen on perustuttava vapaaehtoisuuteen, tavoitteena ovat aidot kaverisuhteet. Joskus kiusaajan ja kiusatun keskinäinen tutustuminen voi ehkäistä kiusaamisen uusiutumista.

Pitkäaikaista kiusaamista kokeneille tarjotaan oppilashuollollista tukea, jossa he voivat käsitellä kokemaansa oppilashuollon työntekijän kanssa. Tuen antajana voi toimia esimerkiksi koulun kasvatusohjaaja, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi, koulunuorisotyöntekijä tai muu koulun ammattihenkilö voi tarjota oppilaalle tukea asioiden selvittelyyn. Luokanopettajan tai luokanvalvojan velvollisuus on kysyä aika ajoin tukea tarvitsevan kiusatun kuulumisia.

Kiusaamisen syihin tulee hakea ratkaisuja yhdessä oppilaan kanssa. Koulusovittelu-työn menetelmät, koulun kasvatusohjaaja, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi tai muu koulun ammattihenkilö voi tarjota oppilaalle tukea asioiden selvittelyyn. Työtä tehdään yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa. Lähtökohtaisesti luokanopettaja tai luokanvalvoja vastaa tuen koordinoimisesta.

Tarvittaessa koulun oppilashuoltotyöryhmä selvittää mahdollisuuksia koulun ulkopuolisen avun mahdollisuuksiin.

5. KURINPITOTOIMET KANGASALAN KOULUISSA

Kiusaajalle langetetaan lähtökohtaisesti aina kurinpitoseuraamusten mukaiset toimet (**LIITE 4**, Kangasalan perusopetuksen koulujen kurinpidon portaat).

Kangasalan kouluissa käytettäviä kurinpitotoimia (vakavuusjärjestyksessä) ovat:

- suullinen huomauttaminen / puhuttelu
- kasvat keskustelu (kirjataan Wilmaan)
- jälki-istunto (kirjataan Wilmaan)
- kirjallinen varoitus (rehtorin päätös)
- määräaikainen erottaminen koulusta (hallinnollinen päätös)

Kirjallista varoitusta ja määräaikaista erottamista täytyy edeltää kirjattuina kurinpitotoimina kasvat keskustelu ja/tai jälki-istunto.

Oppilaan ikä- ja kehitystaso sekä teon laatu on otettava huomioon kurinpitotoimea määritettäessä.

Oppilasta ja oppilaan huoltajaa on kuultava kasvat keskustelussa ja sitä vakavammissa kurinpitotoimissa. Kuuleminen ja tiedottaminen on kirjattava Wilman lomakkeille.

Yllä mainittujen lisäksi oppilaan opetus voidaan evätä jäljellä olevan oppitunnin tai koulupäivän ja tarvittaessa koko seuraavan koulupäivän osalta. Kyseessä on turvaamistoimenpide eikä ole tarkoitus, että sitä käytetään tavanomaisena ojentamiskeinona.

Opetuksesta epäminen on tarkoitettu äärimmäisen poikkeuksellisia tilanteita varten, jolloin oppilas vaarantaa muiden oppilaiden tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevien turvallisuuden taikka häiritsee kohtuuttomasti opetusta tai siihen liittyvää toimintaa.

Kurinpitotoimenpiteet kiusaamistilanteissa

Oppilaan ensikertainen kiusaamistilanne voidaan hoitaa opettajan ja kiusaamisen osapuolien sovittelussa ja puhuttelulla. Toistuvissa tai vakavissa kiusaamistapauksissa henkilö osallistuu koulusovitteluun, mutta tämän lisäksi hänelle voidaan langettaa kurinpitotoimena jälki-istuntoa ja / tai muut vakavammat seuraamukset. Toimenpiteet kirjataan Wilmaan kurinpidon lomakkeille. Seuraamuksista on tiedotettava aina oppilaan huoltajia.

Toimintatavat opetuksen epäämistä koskevissa tilanteissa

Oppilaan opetus voidaan evätä joko jäljellä olevan oppitunnin tai koulupäivän ja tarvittaessa sitä seuraavan koulupäivän osalta.

Epääminen voidaan tehdä tilanteessa, jossa on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Epäämisestä voi päättää oppilaan opettaja lopputunnin epäämisen osalta ja koulun rehtori loppupäivän ja tarvittaessa seuraavan koulupäivän osalta.

Opetuksen epäämisestä päättänyt opettaja tai rehtori tekee epäämisestä merkinnän Wilman tuntimerkintöihin:

- Yhdeltä oppitunnilta epäämisen osalta merkintä "Epääminen lopputunti"
- Loppupäivän epäämisen osalta "Epääminen loppupäivä"
- Seuraavan päivän epäämisen osalta: "Epääminen koko päivä"

Opettajan tai rehtorin tulee olla yhteydessä huoltajaan opetuksen epäämisen liittyvissä tilanteissa.

Opetuksen epäämisen aikaisesta opetuksesta tehdään suunnitelma, joka kirjataan Opetuksen epääminen -muistioon oppilaan Wilmaan.

Muistioon kirjataan:

- Syy opetuksen epäämiseen
- Oppilaan ja oppilaan huoltajan kuuleminen epäämisasiassa
- Opetuksen epäämisen aikaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma
- Huoltajan kuuleminen opetuksen epäämisen aikaisen opetuksen järjestämiseen liittyen
- Koulusta poissaolon aikaisen valvonnan järjestäminen
- Oppilaan tarve koulun oppilashuollollisille toimenpiteille (koulukuraattorin, koulupsykologin tai kouluterveydenhuollon palvelut)
- Suunnitelma oppilaan opetukseen palaamisen tukemiseksi
- Oppilaan tarve muille sosiaalihuollon palveluille
- Oppilaan muu tarvitsema tuki opetuksen epäämisen aikana
- Muistion laatimisesta vastannut opettaja / rehtori

Tarvittaessa koulun henkilökunnan toimesta ollaan yhteydessä kaupungin sosiaalihuoltoon koulusta poissaolon aikaiseen opetuksen järjestämiseen ja valvontaan liittyen. Koulun oppilashuoltoryhmään kuuluvan koulukuraattorin tai – psykologin kanssa on tehtävä suunnitelma oppilashuollollisten toimenpiteiden tarpeesta opetuksen epäämisen ajalle. Suunnitelma kirjataan muistioon.

6. KIUSAAMIS- JA RISTIRIITATILANTEIDEN SEURANTA

Seurantaan kuuluvat säännölliset kyselyt siitä, onko kiusaaminen loppunut. Koulussa tapahtuneisiin kiusaamistilanteisiin liittyvä seuranta on tarpeellista kahdella tasolla:

- 1) seuranta ennaltaehkäisevänä toimintona
- 2) seuranta kiusaamistapauksien yhteydessä

Koulun tasolla:

Kiusaamista kartoittava kysely järjestetään säännöllisesti luokittain. Kyselyn tulokset kootaan luokittain ja tulokset käsitellään yhteisöllisessä oppilashuoltotyöryhmässä, Koulusovittelu-tiimissä ja henkilökunnan kokouksissa. Luokassa järjestettävästä kyselystä vastaa luokanopettaja tai luokanvalvoja. Yhteinen koonti voidaan myös esitellä koulun vanhempainillassa. Seuranta on myös yläkoulun tukioppilastoiminnassa. Tukioppilaat seuraavat mahdollisuuksien mukaan tilanteita ja kertovat havainnoistaan jollekin koulun henkilökunnasta tai koulun omalle Koulusovittelu-tiimille. Kouluissa on syytä korostaa jokaisen oppilaan velvollisuutta kertoa kiusaamisesta.

Seuranta yksittäisessä kiusaamistapauksessa:

Yksittäisissä, lievemmissä kiusaamistapauksissa luokanopettaja/luokanvalvoja/ kiusaamistapausta selvittänyt opettaja huolehtii seurannasta tilanteen mukaan. Koulusovittelutapauksissa tiimin jäsen tai jäsenet huolehtivat tilanteen seurannasta.

Tärkeää on, että asianosaisten kanssa sovitaan aina seurantapalaverista tai tavasta, jolla tilanteen jatkoa seurataan. Palaverin ajankohta määritellään 2-4 päivän/viikon päähän asian ensimmäisestä käsittelystä tai Koulusovittelutilanteessa sopimuksesta. Seurannan tarkoituksena on tarkastella, onko kiusaaminen todella loppunut. Tärkeää on sopia konkreettinen aika tai ajanjakso, joka ei ole liian kaukana tulevaisuudessa. Toisaalta on hyvä miettiä, kuinka usein seurantapalaveria pidetään.

Koulusovittelussa tästä seurannasta tulee myös tehdä muistiinpanot Koulusovittelulomakkeelle. Seurantalomakkeeseen on merkittävä, milloin seuranta tapahtuu ja kuka siitä on vastuussa, myös mitä ja miten jatkossa asiasta huoltajia tiedotetaan. Seurantakeskustelussa saadaan vahvistus sille, onko todellista muutosta tapahtunut. Mikäli asia on kunnossa, työskentely päättyy tähän. Tulee kuitenkin muistuttaa oppilasta/oppilaita, että asiaan palataan heti, jos tarvetta taas ilmenee eli kiusaaminen jatkuu.

7. HENKILÖSTÖN PEREHDYTTÄMINEN JA SUUNNITELMASTA TIEDOTTAMINEN

Kaupungin kasvatus- ja opetushenkilöstö perehdytetään kiusaamisen vastaiseen suunnitelmaan koulujen veso-päivien ja esiopetuksen suunnittelupalaverien yhteydessä. Aihetta käsitellään uudelleen yhteisesti viimeistään lapsille ja nuorille ja huoltajille teetetyn kyselyn palautteen käsittelyn yhteydessä. Tärkeintä on, että jokainen yhteisössä työskentelevä ammattilainen tietää roolinsa ja tehtävät toimenpiteet kiusaamistilanteisiin puuttumisen prosesseissa.

Perusopetuksen koulujen kiusaamisen vastaisen tiimit koulutetaan elokuussa, kun tiimien kokoonpanot ovat selvillä.

Lapsille ja nuorille suunnitelmasta tiedotetaan vuosittain lukuvuoden ensimmäisen kouluviikon aikana. Suunnitelman esittely oppilaille on hyvä yhdistää koulunjärjestysääntöjen esittelyn yhteyteen.

Opiskeluhuollon henkilökunta kutsutaan myös koulujen veso-päivään elokuussa keskustelemaan kiusaamisen vastaisen suunnitelmaan toimeenpanosta. Heidän kanssaan käydään suunnitelma läpi myös opiskeluhoitoryhmässä.

Huoltajille suunnitelmasta tiedotetaan vanhempainillassa sekä Wilman kautta tiedotteella. Linkki kiusaamisen vastaiseen suunnitelmaan liitetään myös Kangasalan Sähköisen perhekeskuksen sivustolle.

Suunnitelman ohessa olevia liitteitä 1, 3 ja 4 voidaan käyttää tulostettuina julisteina koulun luokka- ja/tai käytävätiloissa.

8. SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI

Kangasalan kaupungin koulujen ja esiopetuksen kiusaamisen ja häirinnän vastaisen työn ja ristiriitatilanteiden ratkaisumallin suunnitelmaa tarkastetaan vuosittain opetuksen ja koulutuksen johtoryhmässä. Suunnitelman päivittämisestä vastaa vuosittain opetuksen johtoryhmän erikseen nimeämä työryhmä. Päivitys tehdään keväällä huhti-toukokuussa hyvissä ajoin ennen lukuvuoden päättymistä.

Suunnitelman toteutumista ja käytännön vaikutuksia seurataan vuosittain toteutettavilla kyselyillä oppilaille ja huoltajille. Kysely toteutetaan syyslukukauden lopulla tai heti kevätlukukauden aluksi. Koulut toteuttavat kyselyt itsenäisesti. Seurantakyselyn tekemiseen pitää koulussa olla nimetty vastuuhenkilöt ja aikataulu koulun toimintasuunnitelmassa.

Koulun nimeämä ryhmä vastaa kyselyn tulosten arvioinnista yhdessä koulun johdon kanssa. Kangasalan kaupungin opetuksen johtoryhmä kerää kyselyiden pohjalta palautteen. Kouluilta saatua palautetta käytetään apuna suunnitelman päivittämisessä.

Lisätietoja saa OPH:n kiusaamisen vastaisesta oppaasta:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_työ_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf

Suunnitelman versiohistoria:

- 19.10.2009 Työryhmä: Senni Kangasniemi, Marika Lehtinen, Maria Taanila, Mari Saarikko
- 19.4.2016 Muokattu EO- ohjausryhmä Anniina Alanen, Taina Mäenpää, Anne Ruhtinas-Heikkilä, Merja Marttila, Paula Lindstedt, Pirita Nieminen, Simo Hillo, Tuire Amaral, Tuomo Myllö, Jaana Karppinen
- 20.5.2021 Muokattu Päivitetty suunnitelmaluonnos – palautekyselyn huomiot käsitelty ja lisätty. Työryhmä: Jarkko Liuha, Maria Kemppainen, Tuire Amaral, Juha Kleemola, Timo Santamäki
- 17.9.2021 Muokattu ja Julkaistu kaupungin internet-sivuilla: Päivitetty puuttuvat viittaukset tiedossa olevilta osin. Jarkko Liuha
- 16.8.2022 Muokattu, julkaistu kaupungin verkkosivulla: Päivitetty kurinpitoon liittyvää termistöä vastamaan keväällä 2022 muuttunutta perusopetuksen lainsäädäntöä. Termi kurinpitorangeistus muutettu kurinpitotoimeksi. Jarkko Liuha
- 15.9.2022 Muokattu uusi luku 5, luvun 4 alaluvusta. Kurinpitotoimet Kangasalan kouluissa. Lisätty opetuksen epäämistä koskeva toimintaohje
- maalis-huhtikuu 2023: Suunnitelmaa päivitytty häirintää koskevan ohjeistuksen osalta, lisätty esiopetuksen osuus, opetuksen johtoryhmä käsitellyt suunnitelmaa, suunnitelman sisältöä ja rakennetta muokattu, lisätty Liiteosio suunnitelman loppuun

9. LIITTEET

Toimintaohje sukupuoliin/sekuaalisiin kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteisiin

Jos sinua ja/tai toista koulun oppilasta kiusataan tai häiritään seksuaalisesti tai joudut seksuaalisen väkivallan kohteeksi, toimi näin:

1. Ilmoita asiasta omalle luokanopettajalle, luokanvalvojalle, rehtorille tai jollekin koulun henkilökuntaan kuuluvalla aikuisella tai huoltajalle.
2. Opettaja ja/tai rehtori selvittävät, mitä on tapahtunut.
3. Rehtori ja/tai opettaja puhuttelevat kiusaajaa, häiritsijää tai väkivallan tekijää. Mikäli tapaus sattunut internetissä, asia annetaan poliisin tutkittavaksi. Huoltajiin otetaan yhteys.
4. Tapauksesta riippuen asiasta ilmoitetaan muille viranomaisille.

Jatkotoimenpiteet:

Kiusattu, seksuaalisesti häiritty tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutunut ohjataan kouluterveydenhoitajalle, -kuraattorille tai -psykologille asian purkua varten. Tarkemmat ohjeet löytyvät suunnitelmasta oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta.

Kiusaamis- ja ristiriitatilanteissa toimiminen koulussa- Ohje henkilökunnalle

Koulun aikuinen saa tietoonsa tai havaitsee ristiriita- / kiusaamistilanteen.

Saavatko osapuolet selvitettyä asian itse, kaverin tai aikuisen avulla?

Kyllä

Ei

Tilanteessa ollut aikuinen varmistaa, että asia on sovittu. Tiedota asiasta luokanopettajaa tai -valvojaa!

Asia tuodaan luokanopettajan / luokanvalvojan tietoon. Opettaja selvittää osapuolilta erikseen tapahtumien kulun. Onko kyse yksittäisestä ristiriitatilanteesta vai systemaattisesta/vakavasta kiusaamistilanteesta?

Kiusaamistilanne

-toinen osapuoli alisteisessa asemassa

Ristiriitatilanne

-tasavertaiset osapuolet

(1) Ensisijaisesti oma opettaja käyttää koulusovittelun pohjakeskustelun menetelmiä ja kysymyksiä tilanteen ratkaisemiseksi. Mikäli tilanne ei ratkea, opettaja ohjaa tilanteen koulusovittelutiimille.

(2) Toissijaisesti tai **(1) vakavissa tilanteissa** koulun koulusovittelu-tiimi ottaa asian hoitaakseen (Koulusovittelu-malli)

Opettaja kirjaa sovitut toimenpiteet ja sopimukset ja tiedottaa huoltajia asiasta Wilma-viestillä. Sovitaan seurannasta!

Kiusaamis- tai ristiriitatilanne hoidetaan **koulusovittelu-menettelyssä**. Koulusovitteluun osallistuminen on pohjakeskustelua lukuun ottamatta vapaaehtoista kaikille osapuolille.

Koulusovittelun tavoitteena on päästä sopimukseen, jolla kiusaaminen saadaan loppumaan, tai ristiriitatilanteeseen löydetään ratkaisu. Muista huoltajien tiedottaminen ja sovi jatkoseurannasta

Jos asiaa ei voi sovittaa koulusovittelussa:
 (1) tapaus ohjataan Tampereen sovittelutoimiston tai muiden viranomaisten hoidettavaksi. (2) Kiusaajalle annetaan järjestyssääntöjen mukainen kurinpitoseuraamus. (3) Huoltajia tiedotetaan asiasta. (4) Kiusatulle tarjotaan oppilashuollon tukea.

Kiusaamis-, ristiriita- ja häirintätilanteessa toimiminen – ohje oppilaalle

Jos joudut koulussa kiusaamisen kohteeksi tai ratkaisemattomaan ristiriitatilanteeseen.

Kerro, ettet hyväksy kyseistä käytöstä sinua kohtaan! Yritä sovittelua riita-asia itse tai yhdessä kaverin kanssa. Älä kuitenkaan jää pohtimaan asiaa yksin.

Muista, että kiusatuksi joutuminen ei ole sinun syyksi!

Miten riitely ja riidan haastaminen eroaa toisistaan?

Kiusaamistilanne

-toinen osapuoli alisteisessa asemassa

Ristiriitatilanne

-tasavertaiset osapuolet

Ei ole välttämättä helppoa tunnistaa onko käytös sinua kohtaan kiusaamista tai häirintää.

Sen vuoksi on tärkeää ottaa asia puheeksi, jos se vaivaa sinua!

Riitatilanteet voi yleensä selvittää keskustelemalla.

Jos toinen on käyttäytynyt sinua kohtaan epäasiallisesti, niin helpoin tapa on pyytää toista pyytämään tekoaan anteeksi.

Muista, että anteeksipyyntöön liittyy aina lupaus olla toistamatta tekoa, joka johti anteeksipyyntöön.

Jos sovittelu ei onnistu, kerro asiasta koulun henkilökunnalle, kaverille, huoltajalle tai muulle aikuiselle!

Toimintaohje oppilaskaverille: Jos huomaat, että toista oppilasta kiusataan tai hän joutuu muutoin häirinnän kohteeksi, kerro asiasta koulun henkilökunnalle!

Kiusaamisen eri muodot:

HILJAINEN KIUSAAMINEN:

- Merkitsevä katseiden vaihtaminen
- Eristäminen
- Katseen välttäminen
- Tuijottaminen
- Ilmeily
- Huokailu
- Vaikeneminen
- Selän kääntäminen
- Toisen kohtelu kuin ilmaa
- Seksuaalinen häirintä

SANALLINEN KIUSAAMINEN:

- Nimittely
- Huutelu
- Nettikiusaaminen
- Ahdistelu
- Pilkkominen
- Matkiminen
- Uhkailu
- Juorujen levittely
- Kuvamanipulointi
- Lappujen lähettely
- Seksuaalinen häirintä

FYYSINEN KIUSAAMINEN:

- Töniminen
- Tuuppiminen
- Lyöminen / nipistely
- Potkiminen
- Heittäminen esineillä
- Kulun estäminen
- Omaisuuden rikkominen ja tavaroiden piilottelu
- Seksuaalinen häirintä

Koulujen kurinpidon portaat

Toimintamalli perusopetuksen oppilaiden kurinpitoseuraamuksien antamiseen.

Kurinpitoasioissa sovelletaan koulun järjestyssääntöjä ja yleisiä käyttäytymisnormeja. Oppilaiden epäasialliseen käyttäytymiseen pitää kaikkien koulussa työskentelevien aikuisten puuttua. Varhaisella puuttumisella estämme tilanteiden kärjistymistä.

Oppilaiden välisissä kiusaamis- ja ristiriitatilanteissa on käytössä matalan kynnyksen malli ja Koulusovittelu –malli. Ne eivät ole kurinpitotoimenpiteitä.

Niitä käytetään, kun puhuttelu ei ole lopettanut kiusaamista tai ristiriitatilannetta. Erillinen koulusovittelutiimi hoitaa koulusovittelukeskustelut. Asian tiedoksi saanut ja / tai vireille laittanut opettaja osallistuu prosessiin.

Koulusovitteluun osallistuminen on vapaaehtoista kaikille osapuolille. Sovittelusta kieltäytyminen ei poista kiusaamiseen syyllisen osapuolen/-ien vastuuta. Tapaus ohjataan tarvittaessa muiden viranomaisten hoidettavaksi. Kiusaajalle langetetaan soveltuva kurinpitoseuraamus.

Opetuksen epäminen on turvaamistoimenpide, joka voidaan tehdä tilanteissa, joissa oppilas vaarantaa oman tai muun työyhteisön turvallisuuden tai työrauhan. Toimi kirjataan Wilmaan.

5. Erottaminen koulusta

- Määräaikainen toimi
- Edeltävistä vaiheista huolimatta sääntöjen vakavaa laiminlyöntiä
- Hallinnollinen päätös, jonka rehtori valmistelee ja sivistyslautakunta päättää

4. Kirjallinen varoitus

- Vakava toistuva rike, josta on jo annettu jälki-istuntoa ja jota on käsitelty kasvatustilanteissa.
- Toimenpidettä täytyy edeltää kasvatustilanteita ja jälki-istunto.
- Rehtori tekee päätöksen.

3. Jälki-istunto

- Vakavammasta yksittäisestä rikkeestä (vakavan henkilö- tai esinevahingon vaara, vakava kiusaaminen tms.) TAI toistuvasta kasvatustilanteesta johtaneesta käytöksestä.
- Merkintä Wilman kurinpito-osioon Jälki-istunto-lomakkeelle.
- Oppilaan kuuleminen kirjataan Wilman lomakkeelle.
- Opettaja kirjaa. Tiedottaminen huoltajille ennen jälki-istunnon suorittamista.

2. Kasvatustilanteita

- Käydään toistuvista puhutteluun johtaneista syistä tai vakavammasta yksittäisestä rikkeestä.
- Merkintä Wilmaan Kurinpito –osioon Kasvatustilanteita –lomakkeelle.
- Oppilaan kuuleminen kirjataan lomakkeelle, tieto välitetään huoltajille.
- Vakavasta tai toistuvasta kiusaamiseen syyllistymisestä tehdään vähintään kasvatustilanteita-merkintä, vaikka asia olisi sovittu koulusovittelussa.
- Oma tai asiaa käsitellyt opettaja tekee kirjaukset Wilmaan.

1. Suullinen huomautus / puhuttelu

- Epäasiallinen käytös ja/tai koulun sääntöjen lievä rikkominen.
- Puhuttelusta tiedottaminen oppilaan omalle opettajalle.
 - esim. välituntivalvoja kertoo luokanopettajalle oppilaan puhuttamisesta, mikäli kokee asian tarpeelliseksi.
- Tarvittaessa tiedottaminen puhuttelusta huoltajille Wilma-viestillä tai soittamalla.
 - toistuva vähäinen epäasiallinen käytös

Kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma esiopetuksessa

1. Esiopetuksessa kiusaamisen ennaltaehkäisyyn panostetaan tukemalla lasten tunne- ja kaveritaitoja.
2. Kiusaamisen puuttumiseen ratkaisu edellyttää, että kasvattajat tunnistavat kiusaamisen eri muodot (fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen) sekä tunnistavat eri tilanteet ja puuttuvat niihin aktiivisesti.
3. Esiopetusyksiköissä käydään läpi kiusaamisen ehkäisyn malli vuosittaisen turvallisuusperehdytyksen yhteydessä.
4. Kiusaamistilanteisiin puututaan aina kasvattajan toimesta.

Kiusaamistilanteeseen puuttumisen malli

1. Kiusaamistilanne varhaiskasvatuksessa
2. Kiusaamistilanne lopetetaan
3. Tilanteessa olleiden lasten kanssa käsitellään tapahtunutta
4. Asian sopiminen
5. Seurannasta sopiminen osapuolien kanssa
6. Tiedotetaan asiasta osapuolien huoltajille
7. Seurantapalaveri tarvittaessa
8. Kiusaamisen jatkuessa asian käsittelyä jatketaan